

1. תלמוד בבלי, מסכת שבת דף ד/א

בעי רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור - התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי חיוב חטאת, או לא התירו? אמר ליה רב אחא בר אביי לרבינא: היכי דמי? אילימא בשוגג ולא אידכר ליה, למאן התירו? ואלא לאו דאיהדר ואידכר, מי מחייב? והתנן "כל חייבי חטאות אינן חייבין עד שתהא תחלתן שגגה וסופן שגגה!" אלא במזיד, "קודם שיבא לידי איסור סקילה" מיבעי ליה?! אמר רב שילא: לעולם בשוגג. ולמאן התירו? לאחרים. מתקיף לה רב ששת: וכי אומרים לו לאדם "חטא כדי שיזכה חברך"?! אלא אמר רב אשי: לעולם במזיד, ואימא "קודם שיבא לידי איסור סקילה". רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא: "אמר רב ביבי בר אביי: הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה".

R. Bibi bar Abayyei asked: If he stuck a loaf to the oven (on Shabbat), did they permit him to unstick it before becoming liable for a sin-offering?

R. Acha bar Abayyei said to Ravina: What case was he discussing? If (he stuck the bread to the oven) accidentally (i.e. without realizing it was Shabbat), and never remembered, whom would they be permitting (to remove it)? But if he remembered, would he be liable for a sin-offering? But a Mishnah teaches "All sin-offerings are incurred only by those who are accidental at beginning and end"! So it must be a case of deliberate action - but then he should have said "liable for stoning"!

Said R. Sheila: Actually, he discussed an accidental case, and they permitted others (to remove the dough).

R. Sheshet challenged him: Do we tell people "sin so that your friend will gain"!

Said R. Ashi: Actually, he discussed a deliberate case, and emend his statement to read "liable for stoning".

R. Achar brei d'Rava taught this explicitly: "Said R. Bibbi: If he stuck dough to the oven (on Shabbat), they permitted him to unstick it before becoming liable for stoning".

2. תלמוד בבלי, מסכת עירובין דף לב/א

... תניא: האומר לחבירו "צא ולקט לך תאנים מתאנתני" - אוכל מהן עראי ומעשרן ודאי. "מלא לך כלכלה זה תאנים מתאנתני" - אוכל מהן עראי ומעשרן דמאי.

במה דברים אמורים? בעם הארץ, אבל בחבר אוכל ואינו צריך לעשר, דברי רבי.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: במה דברים אמורים? בעם הארץ, אבל בחבר אינו אוכל עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף.

אמר רבי: נראין דברי מדברי אבא; מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולא יאכלו לעמי הארץ טבליים

... אמר רבינא: רישא בעם הארץ שאמר לחבר, סיפא בחבר שאמר לעם הארץ וחבר אחר שומעו . . . במאי קמיפלגי?

רבי סבר - ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה,

ורבן שמעון בן גמליאל סבר - ניחא ליה לחבר דלעביד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד:

... a beraita: "If one said to his friend: "Go gather figs from my fig tree", he may eat of them only in passing and must tithe them out of certainty (that they still require tithing). "Fill this basket with figs from my fig tree", he may eat of them only in passing and must tithe them out of uncertainty.

In what case were these words said? If the owner is an *am haaretz*, but if the owner is a *chaver* he may eat them and has no need to tithe, said Rebbe. Rabban Shimon ben Gamliel said: In what case were these words said? If the owner is an *am haaretz*, but if the owner is a *chaver*, he may not eat until he tithes, as a *chaver* is not suspected of tithing from the noncontiguous.

Rebbe commented: My words seem more correct than my father's - better that *chaverim* be suspected of tithing from the noncontiguous than that they feed the *amei haaretz* untithed fruit." . . .

Said Ravina: The first case involves an *am haaretz* speaking to a *chaver*, the second involves a *chaver* speaking to an *am haaretz* with a second *chaver* overhearing . . .

What is the basis of the dispute between Rebbe and Rabban Shimon ben Gamliel?

Rebbe held that it is preferable for a *chaver* to perform a light prohibition so that an *am haaretz* will not perform a great prohibition, whereas Rabban Shimon ben Gamliel held that it is preferable for a *chaver* that an *am haaretz* perform a great prohibition if the *chaver* can thereby avoid performing even a light prohibition.

3. ריטב"א מסכת עירובין דף לב/ב

ניחא ליה לחבר דלעביד איסורא זוטא ולא לעביד עם הארץ איסורא רבה - והא דאמרי' בפ"ק דשבת "וכי אומרין לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חבריך" אפילו אליבא דר' אתיא, דשאני התם שאין לו היתר לומר לו כן אלא אם כן הוא עושה מעצמו.

The declaration in Shabbat that "Do we really tell a person "sin actively for the benefit of a friend"?" works even according to Rebbe, as that case (the case of the untithed fruit) is different in that he had no permission to tell him so unless he was doing it on his own.

4. תלמוד בבלי, מסכת גיטין דף לח/א

היא אמתא דהות בפומבדיתא דהו קא מעבדי בה אינשי איסורא - אמר אביי: אי לאו דאמר רב יהודה אמר שמואל "כל המשחרר עבדו עובר בעשה", הוה כייפנא ליה למרה וכתוב לה גיטא דחירותא.

רבנא אמר: כי הא מודה רב יהודה, משום מילתא דאיסורא. ואביי משום איסורא לא? האמר רב חנינא בר רב קטינא אמר ר' יצחק: "מעשה באשה אחת שחציה שפחה וחציה בת חורין, וכפו את רבה ועשאה בת חורין", ואמר רב נחמן בר יצחק "מנהג הפקר נהגו בה!" הכי השתא - התם לא לעבד חזיא ולא לבן חורין חזיא, הכא אפשר דמיחד לה לעבדיה ומנטר לה. גופא: אמר רב יהודה אמר שמואל: כל המשחרר עבדו עובר בעשה, שנאמר {ויקרא כ"ה} "לעולם בהם תעבדו". מיתבי: "מעשה בר' אליעזר שנכנס בבית הכנסת ולא מצא עשרה, ושחרר עבדו והשלימו לעשרה"?! מצוה [רבה] [דרבים] שאני.

There was a maidservant in Pumbeditha with whom men were performing forbidden acts.

Said Abayei: Had R. Yehudah not said in the name of Samuel: "Anyone freeing a slave violates a positive commandment", I would have compelled her owner to free her.

Ravina said: R. Yehudah conceded in cases like this, where prohibitions are involved.

Did Abayei disagree where prohibitions are involved? But R. Chanina bar R. Ketina said in the name of R. Yitzchak: "Once there was a woman who was half-slave and half-free, and they compelled her master and freed her", and R. Nachman bar Yitzchak said: "(because) they behaved promiscuously with her"!

Come now - In that case she was eligible to (marry) neither slaves nor freemen, while in this case (her master) could assign her to a specific slave, and he would guard her.

Gufa - R. Yehudah said in the name of Rav: "Anyone freeing a slave violates a positive commandment, as it says "you shall work them forever".

A text-based challenge: Once R. Eliezer entered the synagogue and did not find ten men, so he freed his slave and completed the ten"!

A [great] *mitzvah* [for a multitude] is different.

5. תוספות מסכת בבא בתרא דף יג/א ד"ה כופין את

כופין את רבו. . . והא דשחרר ר"א עבדו בהשולח {גיטין שם} שנכנס לבית הכנסת ולא מצא י', התם משום דר"א גופיה עשה מצוה בכך שהשלים המנין . . .

The story in which R. Eliezer freed his slave (despite the principle "Do we tell etc.") because when he entered the synagogue he did not find ten men, that was because he himself was performing a *mitzvah* by completing the minyan.

6. משנה גיטין מא-מא:

מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי ב"ה. ב"ש אומרים: תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם! לישא שפחה אי אפשר, שכבר חציו בן חורין! בת חורין אי אפשר, שכבר חציו עבד! יבטל, והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר "לא תהו בראה לשבת יצרה"! אלא מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו. וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי

One who is half-slave and half-free works one day for his master and one day for himself, said Beit Hillel. Beit Shammai said: You have solved his master's problem, but not his own! He can't marry a maidservant, as he is half free! He can't marry a free woman, as he is half slave! Let him remain celibate - but the world was created for the sake of procreation, as it says "he did not create it for emptiness, he formed it to be settled"! So for the improvement of the world we compel his master, who sets him free, and he writes an IOU for half his value.

Beit Hillel changed their minds and ruled in accordance with Beit Shammai's position.

7. רשב"א מסכת שבת דף ד/א

ול"נ דשאני התם - כיון דחציו בן חורין, לית בהו משום "בהם תעבדו" משום צד חירות שבו . . .

That case is different - since he is half-free the commandment "you shall work them forever" does not apply to him because of his free aspect.

8. תוס' שבת ד. ד"ה מתני לה

מתני לה בהדיא. אית ספרים דגרסי בעי רב ביבי ומתני בהדיא בבעיא דרב ביבי איסור סקילה:

Taught this explicitly - Some manuscripts have "R. Bibbi asked" (even in this final version of R. Acha brei d'Rava) . . .

9. תוס' שבת ד. ד"ה קודם שיבא

קודם שיבא לידי איסור סקילה - וא"ת מאי בעיא היא זו - אם התירו לרדותה, פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסור לו!?

ותי' ריב"א דאם לא התירו, לא מיחייב סקילה, כיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין לו, וכן בפסחים בס"פ האשה {דף צב. ושם} "ערל הזאה ואיזמל העמידו דבריהם במקום כרת", אלמא לא מיחייב כרת הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה למיעבד פסח . . .

Before he comes to a prohibition whose punishment is stoning - If you were to ask: Why is this an issue - even if we tell him not to unstick, it he certainly won't listen to us (and allow himself to become liable to stoning)!?

Riva answered: If they would not permit unsticking, he would actually not be liable for stoning by (obeying them) and not unsticking (and we find other cases in which rabbinic decrees cause situations which would, absent their decree, result in punishment Divine or human, and it is clear that they and G-d do not require people to endure the punishments for obeying them).

10. תוספות מסכת שבת דף ד"א ו"כ אומרים

וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך - והוא דאמר בבבב מערבין "רבי סבר ניחא ליה לחבר דליעבד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה", התם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו, דאמר ליה "מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי", אבל הכא, שלא נעשה האיסור על ידו, אין אומרים לו חטא אפילו איסור קל שלא יבא חברו לידי איסור חמור.

ואומר ריב"א דאפילו למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר, דהתם עדיין לא נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו, אבל הכא, [שהמעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמור], לא יעשה אפילו איסור קל בידיים.

והא דתנן בהשולח {גיטין דף מא ב ושם} "מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין", ואף על גב דבהאי פירקא {דף לח:} א"ר יהודה "כל המשחרר עבדו עובר בעשה ד'לעולם בהם תעבודו", שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא, כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו ליה "מצוה דרבים שאני".

ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר "וכי אומרים לו לאדם חטא כדי כו", ואתי שפיר הא דאמר' בריש תמיד נשחט {פסחים דף נט. ושם} דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים בעשה דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו, וכן בפרק בתרא דעירובין {דף קג ב ושם} "כהן שנמצא בו יבלת חבירו חותכה לו בשיניו אף על גב דהוי שבות". וגבי חציה שפחה וחציה בת חורין שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את רבה בהשולח {גיטין דף לח:}, משום שהיתה מחזרת וממציאה עצמה לזנות, ודומי' לאנוסין, והוי נמי כמצוה דרבים:

As for the case in Eiruvin . . . there it is so the *am haaretz* will not eat untithed fruit as a result of him . . . but here, where the prohibition is not done as a result of him, we don't tell him to perform even a light sin to prevent his friend from coming to a serious prohibition.

Riva said: (From the case in Eiruvin) one cannot even conclude that the one who stuck the bread may unstuck it, as there the prohibition has not been done . . . but here that he prohibited act has already been done and will be completed on its own, he shouldn't do even a light prohibition "with his hands" . . . As for the case in Gittin of the male half-slave half-free . . . procreation is different, as it is a great *mitzvah*, as it answers there . . . "a *mitzvah* for a multitude is different".

Additionally, one can say that only where he sinned-responsibly do we say that "Do we tell people "sin so that your friend will gain", (which explains well the case in Pesachim in which we permit bringing a sacrifice out of order to allow someone to bring a Passover-sacrifice' and the case in Eiruvin in which we allow fellow priests to bite off one priest's boil on Shabbat, thus violating a rabbinic prohibition, so as to allow him to perform the temple service.

As for the case in Gittin of the female half-slave and half-free . . . because she was making herself sexually available the men were as if compelled, and it was similar to a *mitzvah* for a multitude.

11. רשב"א מסכת עירובין דף לב/ב

. . . ויש ספרים שגורסין בהדיא ולא ליעבדי' לעם הארץ איסורא רבה . . .

Some texts have "rather than cause an *am haaretz* to violate a great prohibition"

12. תוספות הרא"ש מסכת שבת דף ד"א

וכי אומרין לו לאדם לך וחטא כדי שיזכה חברך - . . . דהתם היינו טעמא, כיון דהוא ספי ליה איסורא, דא"ל "מלא לך כלכלה תאנים", אם יאכל עם הארץ טבל על ידו הוי כאלו הוא אוכלו there the reason is that since he is feeding him the prohibited food, as he tells him "Fill yourself a basket of figs", if the *am haaretz* eats the untithed fruit at his hands it's as if he (the *chaver*) eats it himself . . .

13. מאירי שבת ד.

וחכמי הדורות מוסיפין בתירוץ זה שאף החבר, אלו חטא עם הארץ, נמצא הוא נותן מכשול ויש לו חלק בעבירה. וחכמי לוניל תירצו שכל שחבר יודע בעם הארץ שחוטא בידיים, נוח לו לעשות הוא איסור קל להיות זה ניצל מעבירה חמורה, אבל איסור חמור הבא לעם הארץ מאליו, כגון אפיה, שאין ההדבקה איסור חמור, אינו עובר עליו אפי' איסור קל . . .

And “the sages of the generations” add to this answer that the *chaver*, should the *am haaretz* sin, is considered to have placed a stumbling block, and thus he has a share of the sin.

The sages of Lunil answered that when the *chaver* knows that the *am haaretz* will sin actively, it is preferable for him to violate a light prohibition to save the other from a serious transgression. But if the serious prohibition will occur to the *am haaretz* on its own, as for example baking in this case, as the act of sticking is not a serious prohibition, he (the *chaver*) does not violate even a light prohibition.

14. תוספות הרא"ש מסכת עירובין דף לב/ב

. . . וי"ל דשאני הכא, שיש מכשול לחבר אם יעשה עם הארץ עבירה, לפי שהוא סומך על החבר וסבר שיעשרם. Perhaps here is different, as there is an “obstacle” for the *chaver* if the *am haaretz* sins, as the *am haaretz* assumes the *chaver* will tithe.

15. רמב"ן מסכת שבת דף ד/א

וקשיא להו - הא אמרינן בפסחים שהכהן עובר על עשה דהשלמה ומקריב קרבן מחוסר כפורים בערבי פסחים כדי שלא יבא חברו לידי איסור כרת!?! ואיכא למימר שאני כהנים דשלוחי ישראל שוינהו רחמנא והוא אינו יכול לזכות מעצמו, וא"נ שאני הדביק פת בתנור בשוגג, דלאו איסור הוא, שאפשר לו להתכפר בחטאת, ואין רדייתה אלא זכות לו שיפטר מקרבן, כנ"ל:

What about the case in Pesachim where the priests sacrifice out of order so that someone can avoid excision for failure to bring the Passover-sacrifice?

One can say that case is different since the Torah makes the priests the agents of Israel, who cannot gain this merit on their own.

Alternatively, the “accidentally stuck loaf” case is different since it is “not a prohibition”, as it can be atoned for via sacrifice, and the unsticking only accomplishes exempting him from a sacrifice.

16. ריטב"א מסכת גיטין דף לח/ב

מצוה שאני - ואק"ל משום האי מצוה דחינן עשה שבתורה, כתב רבינו נר"ו דמהא שמע"י דלאו עשה גמור הוא, אלא איסורא דרבנן וסמיך ליה אקרא, ור"ע דאמר לקמן חובה, חובה דרבנן קאמר:

If you find it difficult that this *mitvah* should push aside a Torah commandment, our teacher wrote that from here we see that the commandment to “work them forever” is not a “complete positive commandment” but rather a rabbinic prohibition that they attached to a verse . . .

17. ר"ח שבת ד:

וקשי לן: מכדי, רדיית הפת חכמה ואינה מלאכה . . . וכיון שאינה מלאכה, למה לא פשטי בה להיתרא? וקבלנו מרבתינו כי בעיא זו להתיר לו בפטור ומותר היא, לפיכך לא איפשיטא . . .

Problem: Since unsticking is a *chokmah* rather than a *melakhah* . . . why don't we answer the question by saying that it is permitted? Answer: We have a tradition from our teachers that the question here is whether the act is exempt from punishment or permitted.

18. רש"י מסכת שבת דף ד/א

וכי אומרים לו לאדם - צא וחטא איסור קל כדי שלא יתחייב חברך עונש חמור:

Do we tell a person - go out and sin (by violating) a light prohibition so that your friend will not be liable for a serious punishment.

19. מאירי מסכת שבת דף ד/א

. . . התיירו לו שבות כדי שלא יבא לידי איסור סקילה. ואע"פ שהתראת ספק הוא, שהרי יכול לומר "אסלקנו קודם שיקרמו פניה", מ"מ התראת ספק שמה התראה כשיתברר המעשה, ולא עוד אלא שיש אומרים שהתראת ודאי היא הואיל וגמר מלאכה בא מאליו. ומ"מ יש מפרשים מפני אלו קודם שיבא לידי איסור הדומה לסקילה . . . they permitted him a rabbinic prohibition so that he would not violate one that carries the penalty of stoning. Even though the warning against the prohibition was necessarily uncertain, as he could say that he was planning to remove the bread before its surface browned, uncertain warnings are valid if they become retrospectively certain, and furthermore some say this is a certain warning even originally since the completion of the prohibition would occur on its own. But in any case, as a result of these questions some interpret this line as saying even to prevent coming to a prohibition similar to one that carries the penalty of stoning . . .

20. רמב"ן מסכת גיטין דף לח/ב

הא דאמרינן מצוה שאני - תמהני - וכי מפני מצוה להתפלל בציבור דחו עשה שבתורה? ואפשר שלא אמרה תורה "לעולם בהם תעבודו" אלא משום שלא ליתן להם מתנות חנם, כענין דכתיב בגוים "לא תחנם", אבל כשהוא משחררו מפני שנותן דמי עצמו או משום מצוה וצורך הרב, דליכא חנינה, מותר. וי"ל נמי אין הכי נמי דאתיא האי מצוה ודוחה עשה שבתורה, שכיון שבא הקב"ה לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה מיד כועס:

I am astounded - because of the *mitzva* to pray communally we push aside a positive Torah commandment? Perhaps the Torah only said "you shall work them forever" to avoid giving them free presents, similar to that which is written with regard to Gentiles "*lo techanem*", but when he frees him because he buys his way out, or because of a *mitzvah* or great need, where there is no *chaninah*, it is permissible.

One can also say that yes, this *mitzvah* does push aside a positive Torah commandment, since when G-d comes to the temple and does not find ten men there, He is immediately angered.

21. מאירי מסכת גיטין דף לח/ב

מעתיא אין צריך לומר שכן בחציה שפחה וחציה בת חורין, שאינו יכול ליחדה לעבדו, שמצוה בכך, ולא סוף דבר למניעת איסור לאו, אלא אף לכל סרך מצוה, והרי אמרו בר' אליעזר שנכנס לבית הכנסת ולא מצא שם עשרה ושחרר עבדו והשלימו לעשרה, ואע"פ שאין תפלה במנין עשרה מן התורה, מ"מ עשה זה אף לדעת האומר חובה, שהלכה כמותן, מכל מקום הקלו בו לכל צד מצוה, אפי' מדברי סופרים, והוא הדין לכל צורך רבי'. ויש שואלין - וכי אומרינן לו לאדם "עמוד וחסוא בשביל שיזכה חבירך"?! והואיל ומ"מ עשה הוא, היאך מעבירין אותו כדי שיזכו אחרים? עד שמכאן פסקו קצת מפרשים כר' ישמעאל שאינו אלא רשות, והוצרך להתיר משום דבשאר עממין כתוב "לא תחיה כל נשמה", וא"כ מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא. ואין נראה כן, דודאי הלכה כר' עקיבא דקאמר חובה, ועוד דהא ר' אליעזר קאי כותיה, אלא שאף העשה, אעפ"י שהוא מן התורה, הקלו בו במקום מצוה מצד שאינו שוה בכל, שאין עליו חובה לקנות עבד לקיים בו "לעולם בהם תעבודו".

. . . Not only is one obliged (to free a slave) to prevent transgressing a negative Torah commandment, but the same is true for any "remnant of a *mitzvah*" . . . even though congregational prayer is not a Torah commandment, nonetheless this positive commandment . . . was relaxed for all aspects of *mitzvah* even rabbinic ones, and the same is true of all things necessary for a multitude . . . because this commandment is not "equivalent for all" in that one has no obligation to buy a slave so as to fulfill the commandment "you shall work them forever".

22. רשב"א מסכת קידושין דף סט/א

דמנסיב ליה עצה וא"ל זיל גנוב ואזדבן בעבד עברי - וה"ה דהוה מצי למימר "ור' שמלאי מי הוה מנסיב ליה למגנב - וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא כדי שיזכה חברך?!" . . . אפשר דבענין זה הי' מותר כדי לטהר את דורותיו:

(R. Tarfon stated that *mamzeirim* could make their children eligible for marriage within the general Jewish community by marrying a non-Jewish slave. The Talmud asked whether R. Tarfon would have encouraged this behavior or simply have recognized its consequences. In its discussion it cites R. Simlai as having told a *mamzeir* that, had he been asked in time, he would have suggested that the man steal something and be sold as a slave, thus making it permissible for him to marry a non-Jewish slave. Tosafot ask:) Would R. Simlai really have advised this? Do we say to someone "Arise and sin so that your friend may benefit" (in other words, would R. Simlai have advised theft to free one's children of *mamzeirut*?) Perhaps in this case it is permissible, since it is to destigmatize his descendants.